
[SIGNALEMENT]

Jean Daniel, *Demain la nation*, Paris, Editions du Seuil, 2012, 281 pp., ISBN 9782021076721

Jean Daniel is stichter en editorialist van *Le Nouvel Observateur* en auteur van ongeveer 30 boeken over politiek, ethiek, filosofie, het jodendom en het Midden-Oosten. Dit boek bestaat uit 11 onderling samenhangende essays – hijzelf spreekt van een soort ‘dagboek’ –, waarin hij een aantal kernproblemen van de wereld na de val van de

Berlijnse Muur analyseert. Nu de wereld unipolair geworden is en de volkeren geconfronteerd worden met, enerzijds, de gevolgen van de politieke mondialisering en de economische globalisering en, anderzijds, met allerlei vormen van religieus fundamentalisme en reactionair chauvinisme wordt het hoog tijd, op zoek te gaan naar een nieuw en noodzakelijk evenwicht tussen *“de wortels en het universele”*, traditie en mensenrechten, patriottisme en wereldburgerschap. Voor deze linkse (sociaaldemocratische) intellectueel moeten we aan de Europese en internationale integratie werken *“alsof de naties aan het verdwijnen zijn”* en de eigen natie dienen *“alsof ze eeuwig zal blijven bestaan”*. Hij omschrijft deze natie als een ruimte waar we in de dubbele betekenis van de term *“van uitgaan”*: we kunnen geen geloofwaardige toekomst opbouwen zonder de kennis en de verwerking van ons verleden, maar juist deze positieve verankering en kritische verantwoordelijkheid schept de voorwaarden voor een synthese in de authentieke hegeliaanse zin van het woord (*Aufhebung*). Deze synthese is geen compromis, een tijdelijke oplossing die berust op een wederzijdse verarming, maar een creatief ‘hogere niveau’ waarbij de positieve elementen van beide posities, de these en de antithese, bewaard blijven. Het nationalisme dat Daniël hier verdedigt, betekent dus geen terugval in identitaire verkramptheid of etnisch nationalisme (eigen volk of clan eerst), maar ook geen vlucht in een illusoir kosmopolitisme dat meewarig neerkijkt op iedere vorm van zorg voor de eigen gemeenschap, maar een variante van het op een gemeenschappelijk verdrag berustend ‘grondwetspatriottisme’ van de Duitse filosoof Jürgen Habermas, niet toevallig een verre erfgenaam van een genuanceerd denker als G.W.F. Hegel. Indien we daar niet in slagen, zullen we ook niet in staat zijn de toenemende stroom van nieuwkomers op te vangen en op termijn de democratie in gevaar te brengen.

[Ludo Abicht]